

Karatepli Fıkraları Üzerine Halk Bilimsel Bir İnceleme

Yazar

Doç. Dr. Ruhi Ersoy

ISBN: 978-605-2233-30-6

1. Baskı

Aralık, 2018 / Ankara

100 Adet

Grafiker®

Yayınları

Yayın No: 296

Web: grafikeryayin.com

Kapak, Sayfa Tasarımı,

Baskı ve Cilt

Grafiker®

Grafik-Ofset Matbaacılık Reklamcılık
Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.

1. Cadde 1396. Sokak No: 6

06520 (Oğuzlar Mahallesi)

Balgat-ANKARA

Tel : 0 312. 284 16 39 Pbx

Faks : 0 312. 284 37 27

E-mail : grafiker@grafiker.com.tr

Web : grafiker.com.tr

İÇİNDEKİLER

SÖZ BAŞI.....	5
---------------	---

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. Araştırmanın Genel Çerçevesi.....	9
1.2. Kültürel Bir Ekosistem Olarak Karatepe.....	17
1.3. Fıkra Türü.....	21
1.4. Karatepelî Fıkraları Üzerine Çalışmalar.....	32

İKİNCİ BÖLÜM

KARATEPELİ FIKRALARI

2.1. FIKRA TİPİ OLARAK KARATEPELİ VE ÖZELLİKLERİ.....	39
2.1.1. Kişilik Özellikleri.....	49
2.1.2. Sosyal Özellikler.....	57
2.1.3. Ekonomik Faaliyetler ve Günlük Yaşam.....	62
2.1.4. Din ve İnanış Dünyası.....	71
2.1.5. Karatepelîler ve Diğerleri.....	74
2.2. FIKRA TASNİFLERİ VE KARATEPELİ FIKRALARININ TASNİFİ.....	78
2.2.1. Türk Fıkralarının Tasnifi.....	78
2.2.2. Karatepelî Fıkralarının Tasnifi.....	83
2.2.2.1. Bir İşin Sonunu Kestirememe ya da Sebep-Sonuç İlişkisi Kuramamaya İlgili Fıkralar.....	86
2.2.2.2. Bir Varlık ya da Durumla Hiç Karşılaşmamış Olmaktan Kaynaklanan Bilgisizlikle İlgili Fıkralar.....	89
2.2.2.3. Bilmişlik Taslamakla İlgili Fıkralar.....	92
2.2.2.4. Dinî Bilgi ve Uygulamaların Eksikliği ya da Yanlışlığıyla İlgili Fıkralar.....	94
2.2.2.5. İnatlaşmayla İlgili Fıkralar.....	96

2.2.2.6. Abartılı Bir Unutkanlıkla İlgili Fıkralar	97
2.2.2.7. Aslında Ciddi Olan Bir Olay ya da Durumu Hafife Almayla İlgili Fıkralar	98
2.3. KARATEPELİ FIKRALARININ DİĞER FIKRALARLA İLİŞKİSİ	99
2.3.1. Karatepeli Tipine Bağlı Fıkralar ve Bu Tipe Atfedilen Diğer Fıkralar	103
2.3.2. Karatepeli Fıkraları ve Karatepeli Dışında Başka Tiplere Bağlanan Diğer Fıkralar	108
2.4. BİÇİM VE İÇERİK AÇISINDAN KARATEPELİ FIKRALARI	121
2.4.1. Karatepeli Fıkralarında Dil ve Üslup	122
2.4.2. Karatepeli Fıkralarında Yapı	127
2.4.3. Karatepeli Fıkralarında Konu	130
2.4.4. Karatepeli Fıkralarında Şahıslar	132
2.4.5. Karatepeli Fıkralarında Mekân	135
2.4.6. Karatepeli Fıkralarında Zaman	137
SONUÇ	139
EKLER	145
1. METİNLER	145
1.1. KARATEPELİ FIKRALARI	145
1.2. KARATEPELİ TİPİNE ATFEDİLEN DİĞER FIKRALAR	216
SÖZLÜK	223
DİZİN	229
KAYNAKLAR	233

SÖZ BAŞI

Osmaniye'nin Kadirli ilçesine bağlı bir köy olan Karatepe, aynı zamanda Bahadırli, Bekereci, Çıyanlı, Durmuşsofulu ve Kızıyusflu köyleriyle birlikte Karatepe köyünü de içine alan bir yörenin de adıdır. Asında Türkiye ve dünyaya, Prof. Dr. Halet Çambel'in 1946 yılından itibaren öncülük ettiği özverili çalışmalarla adını duyuran Karatepe ve Karatepeliler, ülke çapında daha çok yörenin arkeolojik değerleri ve kooperatifleşerek sürdürdükleri kilim dokumacılığındaki haklı ünleri dolayısıyla bilinir. Ancak bir fıkra tipi olarak Karatepeli ve Karatepeli fıkraları, Osmaniye ve çevresinde yaşayanlar ya da memleketi burası olan kişiler ve konu ile yakından ilgilenenler dışında pek bilinmemektedir. Öte yandan yapılan çalışmaların ve iletişim teknolojilerinin artmasıyla birlikte bölge kültürünün tanınırlığı da artmaktadır.

Yazılı ve elektronik kültür ortamlarında da yer almakla birlikte hem üretim hem de dolaşım açısından sözlü kültür ortamının ürünleri olan fıkralar, ait oldukları milletlerin kültürel kodlarıyla ilgili önemli ipuçları içerir. Bu çerçevede Karatepeli fıkralarında başta Karatepeliler olmak üzere Çukurova insanının ve genel olarak Türklerin, hayatın satır aralarına gizlenmiş, olay ve durumlar karşısında mi-zah vasıtasıyla Türk halk felsefesinin aldığı tavrı görülebilir.

Bugüne kadar Karatepeli fıkralarıyla ilgili çeşitli araştırmacılar tarafından birçok çalışma yapılmış olmakla birlikte, bu çalışmaların genellikle metin neşri düzeyinde kaldığı ve Karatepeli fıkralarını hem bir araya getirip topluca sunmaktan hem de ayrıntılı bir şekilde incelemekten uzak olduğu görülmektedir. *Karatepeli Fıkraları Üzerine Halk Bilimsel Bir Araştırma* adını taşıyan bu çalışma, işte bu tespitten hareketle bir fikre dönüşmüş ve Osmaniye'li bir halk bilimci olmanın yanı sıra Karatepelileri de kapsayan Osmaniye'linin TBMM'de 25 ve 26. dönemlerde vekilliğini yapmış olmanın verdiği onurlu sorumlulukla da vücut bulmuştur.

Ekler, Sonuç ve Sözlük başlıkları dışında iki ana bölümden oluşan bu çalışmanın birinci bölümü *Giriş* başlığı altında araştırma alanı ve

konuyla ilgili bilgi verilmiştir. İkinci bölümde Karatepeli fıkralarının çeşitli açılardan incelesi yapılmıştır. Ekler başlığı ise tespit ettiğimiz ve incelemede esas aldığımız Karatepeli fıkralarının metinleri oluşturmaktadır.

Giriş bölümünde öncelikle araştırmanın genel çerçevesi çizilmiş ve bu bağlamda çalışmanın problem, amaç, önem, sınırlılık ve yöntem gibi özellikleri aktarılmıştır. Ardından çalışmamızın iki ana eksenini oluşturan Karatepe ve Karatepeliler ile fıkra türü hakkında genel bilgi değerlendirmelere yer verilmiştir. Bu bölümde son olarak, Karatepeli fıkraları çerçevesinde daha önce yapılmış çalışmalara kısaca değinilmiştir.

Toplam dört ana başlıktan oluşan ve *Karatepeli Fıkraları* adını taşıyan *İkinci Bölüm*'de öncelikle fıkra tipi olarak Karatepeli ve Karatepelilik kavramları ele alınmıştır. Hem gerçek yaşamdaki Karatepeliler hem fıkra tipi olarak Karatepeli hem de Karatepelileri tanıyanların zihinlerindeki Karatepeli imajının değerlendirildiği bu bölümde, Karatepeli fıkra tipinin ayrıntılı bir profili de çıkarılmıştır.

İkinci Bölüm'ün ikinci başlığı olarak fıkra tasnifleri ve bu tasnifler içinde Karatepeli fıkralarının yeri ile Karatepeli fıkralarının tasnifi ele alınmıştır. Böylece daha önce yüzeysel bir tasnif dışında herhangi bir tasnife tâbi tutulmamış olan Karatepeli fıkraları ayrıntılı bir şekilde incelenerek sınıflandırılmıştır. Bu bölümdeki üçüncü ana başlık olan *Karatepeli Fıkralarının Diğer Fıkralarla İlişkisi* başlığı altında, Karatepeli fıkralarının Türk fıkra repertuarındaki çeşitli farklı tiplere bağlanan fıkralarla ilişkileri üzerinde durulmuştur. *Biçim ve İçerik Açısından Karatepeli Fıkraları* şeklindeki dördüncü ve bu bölümdeki son ana başlıkta; Karatepeli fıkraları, fıkra türünün genel özellikleri göz önünde bulundurularak dil ve üslup, yapı, konu, şahıslar, mekân ve zaman kavramları açısından etraflıca irdelenmiştir. Çalışmanın ilk bölümü, Karatepeli fıkralarıyla ilgili araştırma ve incelemelerimiz neticesinde ortaya çıkıp somutluk kazanan genel tespit ve değerlendirmelerin verildiği *Sonuç* başlığıyla tamamlanmaktadır.

Çalışmada, *Ekler adı altında Metinler* başlığı ise iki genel başlıktan oluşmaktadır. Burada, *Karatepeli Fıkraları* adını taşıyan ilk ana başlık altında, tespit edip incelememizde esas aldığımız Karatepeli fıkralarının; *Karatepeli Tipine Atfedilen Diğer Fıkralar* başlığı altında da

çeşitli kaynaklarda Karatepeli fıkrası olarak gösterilen ancak bizce bu niteliğe sahip olmayan fıkraların metinleri verilmiştir. Bu çerçevede Karatepeli fıkrası olarak 143, Karatepeli tipine atfedilen diğer fıkralar olarak da 14 olmak üzere toplam 157 fıkra metni verilmiştir. Ayrıca Karatepeli fıkraları, *Birinci Bölüm*'deki tasnifle ilgili başlık altında yaptığımız tasnife göre yedi gruba ayrılarak numaralandırılmış; ancak inceleme kısmındaki göndermelerde karışıklık olmaması için fıkra numaraları her başlıkta yeniden 1'den başlatılmamış ve bir önceki başlıktaki son fıkraya göre devam ettirilmiştir.

Karatepeli fıkralarının dili her ne kadar açık ve anlaşılır bir Türkçe olsa da Karatepeli yöresel bir fıkra tipi olduğu için metinler birtakım yöresel ifade ve sözcük çekimlemeleri içerebilmektedir. Osmaniye ve çevresinde tamamen anlaşılır bir söz kadrosuna sahip olan bu metinlerdeki bazı ifade ve çekimlemeler, standart Türkçe açısından anlaşılma güçlüğü çekilebilecek sözcüklerdir. Bu bakımdan, anlaşılma güçlüğü çekilebileceğini tahmin ettiğimiz sözcükler, ilgililere kolaylık sağlamak adına, çalışmanın sonuna eklenen *Sözlük* bölümünde kısaca açıklanmıştır.

Kültür, genel olarak tarihî bir birikim sürecinin ürünüdür. Çalışma sahamız olan kültür bilimi de metodoloji açısından temel malzemesi olan kültürle benzer bir şekilde, birçok farklı disiplinin ve kendi birikiminin üzerine inşa edilerek ilerler. Genel olarak kültür, özel olarak da Osmaniye yöresi ve Karatepeli fıkralarıyla ilgili birikimlere dayanan bu çalışmanın ortaya çıkma süreci de her birine ayrı ayrı teşekkür borçlu olduğum çok sayıda ismin katkılarıyla gerçekleşti. Bu çerçevede, öncelikle hem söz konusu kültür ürünlerinin yaratılıp bugüne taşınması hem de bilimsel anlamda incelenmesi hususunda mesai harcamış olan herkese teşekkür ediyorum. Bu fıkraları sözlü kültür ortamında yaşatan kültür taşıyıcıları başta olmak üzere; her zaman olduğu gibi bu çalışma sürecinde de yakın ilgilerine mazhar olduğum Osmaniye hemşehrilerime, çalışmanın kitap formatında somut olarak ortaya çıkmasında önemli katkılar sunan değerli meslektaşlarım Doç. Dr. Mehmet Çevik, Dr. Öğr. Üyesi Ali Doğaner, Dr. Öğr. Üyesi Cevdet Avcı ve Birsen Akpınar'a teşekkür ediyorum.

Doç. Dr. Ruhi Ersoy

